

BANKA SLOVENIJE

Prikazi in analize IV/4 (december 1996), Ljubljana

PODRU@NICA TUJE DRU@BE V REPUBLIKI SLOVENIJI

Gregor Strehovec

1. TUJA GOSPODARSKA DRU@BA V REPUBLIKI SLOVENIJI

Tuja dru`ba je na ozemlju Republike Slovenije (v nadaljevnaju: RS) lahko prisotna na dva na~ina: (i) tako, da tu ustanovi novo dru`bo oziroma pridobi dele`e v slovenski dru`bi ali (ii) preko podru`nic. Prvo obliko angle{ka pravna terminologija imenuje *subsidiary*, h~erinska, odvisna dru`ba, pri ~emer ni bistvena velikost dele`a ampak dejstvo obvladovanja s strani tuje dru`be. Angle{ki izraz za drugo obliko, podru`nico, je *branch*.

Ustanovitev dru`be pomeni nastanek pravno samostojnega subjekta. Dru`ba, ki jo v RS skladno z normami slovenskega prava ustanovi tuj ustanovitelj, na obmo~ju RS nima statusa tuje dru`be; gre za doma~o, slovensko dru`bo. Ustanovitev pravno samostojne dru`be pomeni vnos kapitala v RS. Premo`enji tuje dru`be in kapitalske dru`be, ki jo tuja dru`ba ustanovi v RS, sta pravno lo~eni, zato za obveznosti druge prava ne odgovarja in *vice versa*.

Z ustanovitvijo podru`nice, na drugi strani, ne nastane nov, pravno samostojen subjekt. Podru`nica tuje dru`be nima lastne pravne osebnosti; njena ustanovitev ne pomeni vnosa kapitala v RS, ~eprav so tudi za ustanovitev podru`nice potrebna dolo~ena sredstva. Govoriti o premo`enju podru`nice je nepravilno. Premo`enje, ki ga "ima" oziroma "pridobi" podru`nica, je pravno gledano premo`enje tuje dru`be. Podru`nica tuje dru`be ima na podlagi zakona splo{no pooblastilo za nastopanje v pravnem prometu (564. ~len Zakona o gospodarskih dru`bah, Uradni list RS {t. 30/93, 29/94 in 82/94, v nadaljevalu: ZGD). Vendar gre za direktno zastopanje: v imenu in za ra~un tuje dru`be. Zato posli, ki jih sklepa podru`nica, zavezujejo neposredno tujo mati~no dru`bo. Zastopniki podru`nice, ki v pravnem prometu izjavljajo njeno voljo, ne zastopajo podru`nice, temve~ neposredno tujo dru`bo. Logi~na posledica na~ina nastopanja podru`nice tuje dru`be v pravnem prometu je, da za obveznosti, ki nastanejo s poslovanjem podru`nice, odgovarja mati~na tuja dru`ba z vsem svojim premo`enjem (568. ~len ZGD).

V nadaljnjem izvajanju nameravam analizirati slovensko pravno ureditev podru`nice.

2. SPLO[NO O PODRU@NICI

2.1. Lokacija

Temeljni statusnopравни predpis v RS je Zakon o gospodarskih dru`bah, ki zato predstavlja vsaj odsko~no desko pri analizi kateregakoli instituta statusnega prava, tudi podru`nice gospodarske dru`be.

Nosilna dolo~ba, ki ureja institut podru`nice, je 31. ~len ZGD. Zakon dopu~a, da imajo dru`be podru`nice, torej eno ali ve~ njih.

Bistvena lastnost, ki opredeljuje podru`nico v prostorskem smislu, je dislociranost od sede`a gospodarske dru`be. Zato je povsem logi-na umestitev analizirane dolo-be v tretje poglavje ZGD, ki govori o sede`u dru`be.

ZGD opredeljuje sede` dru`be s formalnim kriterijem, t.j. sede` dru`be je kraj, ki je kot sede` vpisan v register (29. -len ZGD). Omejitve pri dolo-itvi sede`a so vsebovane v 30. -lenu, ki lo-uje med krajem opravljanja dejavnosti dru`be in krajem, kjer se prete`no vodijo posli dru`be. Prvi kriterij je povezan s pojmom dejavnosti, ki ga ureja 4. -len ZGD, drugi kriterij se nana{a na lokacijo prete`nega dela posloводства dru`be. Posloводство dru`be sestavljajo osebe, ki so po ZGD ali aktih pravne osebe poobla{-ene za vodenje njenih poslov (9. -len ZGD). Krovni pojem posloводства zajema razli-ne pojavne oblike pri posameznih dru`bah: pri delni{ki dru`bi je to uprava (-len 246), pri dru`bi z omejeno odgovornostjo posloводства (-len 449) itd.

Prosta izbira dolo-itve sede`a je torej omejena. Pri tem ni popolnoma jasno, ali sta omejitvi podani alternativno ali subsidiarno. Komentar ZGD se bolj nagiba za drugo mo`nost: dru`ba mora kot sede` dolo-iti kraj, kjer opravlja dejavnost, -e je to prete`no v(na) enem kraju; v primeru opravljanja dejavnosti v(na) ve-ih krajih pa pride v po{tev druga mo`nost, t.j. lokacija prete`nega dela posloводства dru`be.

Ne glede na to, kateri od kriterijev iz 30. -lena ZGD botruje dolo-itvi sede`a dru`be se zastavlja vpra{anje, kaj razumeti pod pojmom *kraj*, ki je kot sede` vpisan v register: ali gre za natan-en naslov dru`be z ulico, hi{no {tevilko in po{to; ali se meje ob-in (glej Zakon o ustanovitvi ob-in ter o dolo-itvi njihovih obmo-ij, Uradni list RS {t. 60/94, 69/94, 73/94 in 73/95) pokrivajo z mejami med posameznimi kraji; so relevantna podro-ja, ki jih pokrivajo posamezna registrska sodi{-a ali je primeren kak{en -trti kriterij? Odgovor na vpra{anje se neposredno dotika problematike dislociranosti podru`nice od sede`a dru`be.

Prva od na{tetih mo`nosti je tesno povezana z razlikovanjem med sede`em dru`be in njenim poslovnim naslovom. ZGD ureja prvega in pri njegovi opredelitvi ne govori o ulici, hi{ni {tevilki in po{ti, temve- le o kraju. Problem nastane zaradi dolo-b Zakona o sodnem registru (Uradni list RS {t. 13/94, v nadaljevanju: ZSR). Iz tretje to-ke prvega odstavka 4. -lena ZSR izhaja, da je sede` dru`be sestavljen iz kraja, ulice, hi{ne {tevilke in po{te, saj se vsi navedeni podatki vpi{ejo v sodni register kot sede` dru`be. Menim, da ZSR napa-no pojmuje sede` dru`be, ker ga poleg kraja ve-e {e na ulico, hi{no {tevilko in po{to, zlasti ker je to v nasprotju z dolo-ili ZGD kot temeljnega predpisa, ki ureja statusnopravno materijo v RS.

^eprav ne predstavlja statusnopravno zna-ilnost dru`be, pa natan-en naslov dru`be ni nepomemben. V primerljivih tujih zakonodajah govorijo o poslovnem naslovu dru`be, za katerega ni dolo-ena dol`nost vpisa v sodni register; sodi{-a zanima le glede vro-anja sodnih pisanj. Tako je temeljna funkcija poslovnega naslova dru`be omogo-iti komunikacijo s svetom in veljavno vro-anje sodnih pisanj.

Zaradi neskladja z ZGD bi bilo potrebno zadevno dolo-bo ZSR spremeniti, npr. -rtati vse, kar je navedeno v oklepaju ali pa pustiti samo besedo kraj, in dosledno lo-evati med poslovnim naslovom in sede`em dru`be. Trenutno veljavna zakonodaja lahko pripelje do absurdnih situacij, ko je zaradi spremembe imena ulice, na kateri je registriran sede` dru`be in ki pomeni spremembo sede`a dru`be, potrebno skladno z 48. -lenom ZGD izvesti celoten postopek vpisa spremembe v sodni regiser. Zaradi tega ima registrsko sodi{-e odve-no delo, stranke pa nepotrebne stro{ke.

Lo-evanje med sede`em in poslovnim naslovom dru`be ne daje odgovora na osnovno vpra{anje, t.j. kaj razumeti pod pojmom kraj iz 29. -lena ZGD. Zaradi dol`nosti vpisa v

sodni register se kar sama po sebi vsiljuje mo`nost upo{tevanja obmo-ij sodnih okro`ij, ki jih pokrivajo posamezna registrska sodi{-a. Skladno s 101. -lenom Zakona o sodi{-ih (Uradni list RS {t. 19/94 in 45/95, v nadaljevanju: ZS) so za vodenje sodnega registra v RS pristojna okro`na sodi{-a. Poimensko so na{teta v prvem odstavku 115. -lena ZS; njihovo {tevilo je 11. V preostalih {tirih odstavkih 115. -lena so opredeljena obmo-ja sodnih okro`ij za posamezno okro`no sodi{-e.

Na podlagi gornjih izvajanj o sede`u dru`be lahko zaklju-imo, da dru`ba sme imeti podru`nice, ki pa se morajo nahajati zunaj obmo-ja tistega okro`nega sodi{-a, pri katerem je vpisana dru`ba. Na ta na-in je zado{-eno zakonskemu dolo-ilu, da so podru`nice krajevno lo-ene od sede`a dru`be.

2.2. Pravna subjektiviteta

Zelo pomembno vpra{anje, ki se zastavlja tudi zaradi krajevne lo-enosti podru`nic(e) od dru`be, natan-neje od sede`a gospodarske dru`be, je pravna osebnost podru`nice. Teoreti-no sta mo`ni dve re{itvi: lastna pravna subjektiviteta ali pa pravna osebnost dru`be. V drugem primeru imamo eno pravno osebo, v prvem dve. ZGD dolo-a, da podru`nice niso pravne osebe (drugi odstavek 31. -lena). Kratko in jedrnatno dolo-ilo, katerega posledice so daljnose`ne. Naj na tem mestu omenim dve bistveni. Prvi-, podru`nica, ki ni pravna oseba, nastopa v pravnem prometu v imenu in za ra-un dru`be. To pomeni, da je s posli ki jih sklene podru`nica, takoj in neposredno zavezana dru`ba. Zato je izraz "posli, ki jih sklepa podru`nica" lahko v tem smislu zavajajo-. Drugi-, za obveznosti, ki nastanejo s poslovanjem podru`nic, odgovarja dru`ba z vsem svojim premo`enjem. Odgovornost dru`be in ne podru`nice je logi-na posledica `e omenjenega dejstva neposredne zavezanosti dru`be. Sredstva dru`be so lahko, in ve-inoma tudi so, razdeljena med posameznimi podru`nicami in dru`bo, kar napeljuje na njihovo medsebojno lo-enost. Kljub temu gre pravno gledano za enotno premo`enje dru`be. To utemeljuje odgovornost z *vsem* premo`enjem dru`be.

2.3. Vpis v register

^eprav nimajo pravne subjektivitete se podru`nice vpi{ejo v register (prvi odstavek 31. -lena ZGD). Takoj se zastavi vpra{anje, ali zakon predvideva sankcije v primeru kr{itev te norme. ^e neupo{tevanje dol`nosti vpisa podru`nice v sodni register ni sankcionirano, predstavlja zahteva po vpisu primer *lex imperfecta*: norme, ki zapoveduje neko ravnanje, ne predvideva pa sankcij v primeru njene kr{itve.

ZGD v tretjem delu, v -lenih 570 do 576, po naslovom Kazenske dolo-be, dolo-a sankcije za dejanja, ki pomenijo bodisi gospodarski prestopok bodisi prekr{ek. Za na{a izvajanja je pomembna dolo-ba druge to-ke prvega odstavka 570. -lena, ki za *dru`bo*, ki ne prijavi za vpis v register podatkov, ki se po dolo-bah tega zakona vpisujejo v register (47. in 48. -len), predvideva denarno kazen. Kot vsa dejanja, navedena v 570. -lenu ZGD, predstavlja tudi zadevno gospodarski prestopok. Dodajmo, da je denarna kazen predvidena tudi za *odgovorno osebo*, ki stori omenjeni gospodarski prestopok.

@e omenjeno dolo-ilo druge to-ke prvega odstavka 570. -lena ZGD ni edini -len v poglavju Kazenske dolo-be, ki se dotika problematike vpisa v sodni register. V 576. -lenu je namre- dolo-eno, da se za *prekr{ek* kaznuje oseba, ki je dol`na vlo`iti prijavo za vpis v sodni register in prijave ne vlo`i v predpisanem roku. Osebe, ki so upravi-ene in skladno s 576. -lenom ZGD tudi dol`ne vlo`iti prijavo za vpis v sodni register, dolo-a ZGD v 46. -lenu: tisti, ki so po zakonu oziroma skladno z akti dru`be poobla{-eni za njeno zastopanje, -e s tem zakonom, t.j. ZGD, ni druga-e dolo-eno. Rok za vlo`itev prijave v

sodni register je petnajst (15) dni od izpolnitve pogojev za vpis v sodni register (tretji odstavek 47. -lena ZGD).

Primerjava druge to-ke prvega odstavka 570. -lena in 576. -lena poka`e, da je bistvena razlika med dolo-bama v tem, da prva sankcionira *neprijavo*, druga pa *nepravo-asno prijavo* za vpis v sodni register. Kr{itvi imata torej razli-no te`o: neprijava je huj{a kr{itev kot le nepravo-asna prijava. Posledica tega je, da gre v prvem primeru za gospodarski prestopok, v drugem pa zgolj za prekr{ek. Temu primerna je tudi vi{ina denarne kazni.

Prekr{ek po 576. -lenu (nepravo-asna prijava za vpis v sodni register) ima znake gospodarskega prestopka po drugi to-ki prvega odstavka 570. -lena (opustitev prijave za vpis v sodni register), zato je skladno s 15. -lenom ZPrek izklju-ena kumulativna uporaba obeh omenjenih -lenov ZGD. V 15. -lenu ZPrek je med drugim namre- dolo-eno, da se oseba, ki je bila v postopku za gospodarski prestopok pravnomo-no spoznana za krivo dejanja, *ki ima tudi znake prekr{ka*, ne kaznuje za prekr{ek. Tako je v konkretnem primeru mogo-e kaznovanje po drugi to-ki prvega odstavka 570. -lena (gospodarski prestopok) *ali* po 576. -lenu (prekr{ek); izklju-eno pa je kaznovanje iste osebe za isto dejanje po obeh -lenih hkrati.

Sankcioniranost neprijave vpisa podru`nice v sodni register je lahko sporna. Res je, da druga to-ka prvega odstavka 570. -lena in 576. -len v primeru opustitve prijave za vpis v register glede podatkov, ki se po dolo-bah tega zakona vpisujejo v register, predvidevata denarno kazen, v prvem primeru za gospodarski prestopok, v drugem za prekr{ek. Vendar se normi pri tem sklicujeta le na 47. in 48. -len ZGD. Prvi ureja prijavo podatkov za prvi vpis dru`be v sodni register, drugi pa prijavo morebitnih sprememb teh podatkov. Zdi se, da zakon glede podatkov, ki se prijavljajo za vpis v register lo-uje med tistimi, katerih neprijava je sankcionirana in tistimi, pri katerih opustitev prijave v sodni register ni sankcionirana (npr. prijava vpisa podru`nice v register). ^e bi se ZGD v drugi to-ki prvega odstavka 570. -lena in v 576. -lenu v oklepaju namesto na 47. in 48. skliceval na 43. -len zakona, bi morebitni dvomi o sankcioniranosti opustitve prijave podru`nice v sodni register in posledicno dveh skupinah podatkov, za katere je dolo-ena dol`nost vpisa v register, odpadli, saj 43. -len ZGD pokriva vse s tem zakonom dolo-ene podatke o dru`bi, ki se vpi{ejo v register. Vendar je vsebinski domet 43. in prvega odstavka 47. -lena verjetno enak. Slednji sicer izrecno ne govori o vpisu podru`nice, a podatkov, ki jih je potrebno prijaviti za vpis v register ne na{teva taksativno. Na to nedvomno ka`e uporaba besedne zveze *drugi podatki, dolo-eni z zakonom* v prvem odstavku 47. -lena.

Ne glede na gornje navedbe pa ZGD vsaj pri podru`nicah *tujih* dru`b v RS predvideva zelo u-inkovito sankcijo opustitve vpisa. Prvi odstavek 565. -lena dolo-a, da pred vpisom podru`nice v sodni register tuja dru`ba ne more za-eti opravljati dejavnosti v RS. Vpis podru`nice tuje dru`be v register tako predstavlja *conditio sine qua non* za za-etek poslovanja tuje dru`be v RS. ZGD ne vsebuje dolo-ila s podobno vsebino med splo{nimi dolo-bami o podru`nici. Analogija s podru`nicami tujih dru`b glede tega vpra{anja ni uporabna in primerna, saj doma-e dru`be ponavadi poslujejo `e pred morebitno ustanovitvijo podru`nice.

^e pustimo ob strani razlike glede sankcioniranja opustitve vpisa podru`nice v sodni register, ZGD glede same dol`nosti vpisa ne razlikuje med podru`nicami doma-ih in tujih dru`b: za oboje dol`nost vpisa izhaja iz prvega odstavka 31. -lena zakona, za druge je to ponovljeno in {e izrecno dolo-eno v 562. -lenu. Zato se na prvi pogled zdi, da glede tega obstoji neskladje med dolo-bami ZGD in ZSR. Slednji namre- med subjekte vpisa izrecno pri{teva le podru`nice tujih dru`b (osma to-ka prvega odstavka 3. -lena ZSR). Re{itev navidezne neskladnosti predpisov predstavlja drugi odstavek 3. -lena ZSR, ki dolo-a, da se v zakonsko dolo-enih primerih v sodni register vpi{ejo tudi deli subjekta, kar podru`nica,

doma-e ali tuje družbe, brez dvoma je. Poleg tega 66. -len Uredbe o vpisu družb in drugih pravnih oseb v sodni register (Uradni list RS št. 20/94), ki govori o prilogah k predlogu za vpis o ustanovitvi podružnice lo-uje med primeri, ko je ustanovitelj podružnice doma-a pravna oseba (prvi odstavek) in primeri, ko kot ustanovitelj podružnice nastopa tuja pravna oseba (drugi odstavek). Verjetno je razlog, da ZSR med subjekti vpisa izrecno omenja, med drugim, zgolj podružnice *tujih* družb v tem, da je njihov položaj posebej urejen v -lenih 561 do 568 ZGD. V lu-i obravnavane teme je bistvena usoda podružnic tujih družb. Vzrok izvajanja o podružnicah doma-ih družb je v poskusu celovitega prikaza problematike.

Vpis bank in njenih pravno organizacijskih oblik v sodni register predvideva 13. -len Zakona o bankah in hranilnicah (Uradni list RS št. 1/91-I, 38/92 in 46/93, v nadaljevanju: ZBH). Banke, njihove podružnice, poslovne enote in predstavništva ZSR v 3. -lenu izrecno ne na-teva med subjekti vpisa, vendar to ne pomeni, da glede tega obstoji neskladje med dolo-bami ZBH in ZSR.

Banka je subjekt vpisa na podlagi -etrte to-ke prvega odstavka 3. -lena ZSR, ki med subjekte vpisa pri-teva *delniške družbe* (gl. 5. -len ZBH, ki dolo-a, da je banka delniška družba) oziroma na podlagi dvanajste to-ke prvega odstavka 3. -lena ZSR, ki dolo-a, da se v sodni register vpi-ejo tudi *druge pravne* ali *fizi-ne osebe*, za katere to dolo-a zakon. Poslovna enota in predstavništvo banke sta subjekta vpisa v sodni register na podlagi drugega odstavka 3. -lena ZSR, ki v zakonsko dolo-enih primerih predvideva tudi vpis *delov subjekta vpisa*. Pri podružnici banke pa moramo lo-evati med primeri, ko gre za podružnico tuje banke od primerov, ko gre za podružnico doma-e banke. ZBH podružnicam tujih bank podeljuje lastno pravno subjektiviteto (prvi odstavek 8. -lena), zato je pri njih pravna podlaga vpisa v sodni register ista kot za banke. Druga-en je položaj pri podružnicah doma-ih bank, ki niso samostojne pravne osebe, kjer imamo dve mo-nosti: (i) vpis je mogo- na podlagi analogne uporabe osme to-ke prvega odstavka 3. -lena, ki med subjekte vpisa pri-teva podružnice tujih družb ali (ii) uporaba splo-nega dolo-ila drugega odstavka 3. -lena ZSR, ki govori o delih subjekta vpisa.

2.4. Obseg poslovanja

Glede poslov, ki jih lahko opravlja, velja za podružnico enak re-im kot za gospodarsko družbo. Skladno z drugim odstavkom 31. -lena smejo podružnice opravljati vse posle, ki jih sicer lahko opravlja družba. Za slednje pa velja na-elo, da je dovoljeno vse, kar ni z zakonom izrecno prepovedano (4. -len ZGD). ^e prvi odstavek 4. -lena lo-uje med posli, ki se lahko opravljajo kot *gospodarski* in tistimi, ki se kot taki ne morejo opravljati (npr. karitativna dejavnost), pa je za to izvajanje pomembnej{i drugi odstavek 4. -lena, ki postavlja omejitve za dolo-ene gospodarske posle. Dolo-ba omogo-a tri na-ine zakonskega omejevanja: (i) da dolo-ene gospodarske posle lahko opravljajo *le z zakonom dolo-ene* družbe, (ii) da dolo-ene gospodarske posle lahko opravljajo *le dolo-ene vrste* družb, pri -emer gre za dolo-ene oblike gospodarskih družb iz tretjega odstavka 1. -lena: d.d., d.o.o., k.d., d.n.o. in druge, ali, (iii) da dolo-ene gospodarske posle lahko opravljajo *le druge organizacije*, t.j. ne gospodarske družbe ampak npr. zavodi. Primer prvega od treh na-inov zakonskega omejevanja je drugi odstavek 3. -lena predloga Zakona o ban-ni{tvu (Poro-evalec št. 26/96, v nadaljevanju: ZBan), ki dolo-a, da nih-e razen bank ne sme opravljati ban-nih storitev, ki so na-tete v prvem odstavku tega -lena. Tako so banke z zakonom dolo-ene družbe, ki kot edine lahko opravljajo {est vrst gospodarskih poslov iz prvega odstavka 3. -lena predloga ZBan, definiranih kot ban-ne storitve.

3. PODRU@NICA TUJE DRU@BE V RS

Deseto poglavje ZGD, -leni 559 do 568, pod naslovom Tuja podjetja je razdeljeno na dva oddelka. Prvi vsebuje splo{na -lena, drugi obravnava njihove podru`nice v RS.

Pravno podlago za ustanavljanje podru`nic tujih dru`b na ozemlju RS predstavlja 561. -len ZGD: tuja dru`ba lahko opravlja pridobitno dejavnost v RS preko podru`nic. Iz komentarja zakona izhaja, da je izraz podru`nica zbirni pojem za razli-ne pojavne oblike, ki so se izoblikovale v gospodarski praksi, npr. poslovna enota, filiala, obrat in podobno. Bistveno za podru`nico je, da je krajevno lo-ena od sede`a tuje dru`be. ZGD lo-uje med doma-imi in tujimi dru`bami glede na njihov sede`: tiste s sede`em zunaj meja RS so tuje (prvi odstavek 559. -lena), one s sede`em v RS so doma-e dru`be. Dr`avna pripadnost dru`be, ki jo dolo-a njen sede`, je odlo-ilna pri presoji polo`aja in pravnih ravnanj dru`be, -e zakon ne dolo-a druga-e (drugi odstavek 559. -lena). Podru`nica tuje dru`be ni samostojna pravna oseba, zato se njena ravnanja prav tako presojajo po pravu, ki je relevantno za tujo dru`bo. Tudi dejstvo vpisa podru`nice tuje dru`be v sodni register ji ne more podeliti statusa doma-e dru`be; -e `e, bi se status doma-e dru`be lahko podelil le tuji dru`bi kot nosilki pravne subjektivitete (s tem seveda tudi njenemu delu, podru`nici); pravno sporna pa je konstrukcija, ko eno pravno osebo razre`emo oz. razdelimo na tuji (dru`ba zunaj RS) in doma-i (njena podru`nica v RS) del.

4. PODRU@NICA BANKE, ZBH

Veljavni Zakon o bankah in hranilnicah ureja razli-ne pravnoorganizacijske oblike in nivoje tuje banke v RS v 8. -lenu. Takoj naj poudarim, da zakon predvideva te mo`nosti le za *tuje* banke. ZBH nima posebnih dolo-il, zato se dr`avno pripadnost banke presoja po njenem sede`u. ZBH torej ne predvideva, da bi doma-e banke lahko ustanovljale podru`nice, poslovne enote in predstavnitva v RS. ZBH samo na dveh mestih, ko govori o podru`nici, uporablja termin banka, brez natan-nej{e opredelitve ali gre za doma-o ali za tujo banko: v 81. -lenu, ki ureja posebni ra-un podru`nic in poslovnih enot bank, preko katerega lahko opravljajo denarni promet in v -etrtem odstavku 13. -lena, ki predvideva vpis podru`nic, poslovnih enot in predstavnitv v sodni register. Zaradi popolnosti pregleda dodajmo, da iz 19. -lena ZBH, ki na{teva podatke, ki jih mora poslovna banka posredovati Banki Slovenije izhaja, da je dopustno ustanavljanje podru`nic, poslovnih enot in predstavnitv *onkraj meja RS*, v tujini ({esta to-ka prvega odstavka).

Posebni ra-un logi-no ni mogo~ brez predhodnega obstoja subjekta ra-una, t.j. podru`nice oziroma poslovne enote banke. Zgolj gramatikalna analiza 81. -lena ZBH, brez upo{tevanja ostalih dolo-b tega zakona, ki zadevajo podru`nico banke, nas zato lahko pripelje do zaklju-ka, da v ZBH obstoji trdna pravna podlaga tudi za obstoj podru`nic doma-ih bank v RS. Vendar bi bil tak pristop s stali{-a pravil interpretacije zgre{en. Vsak predpis je potrebno gledati kot smiselno celoto. V vseh -lenih ZBH, ki zadevajo podru`nico na ozemlju RS, razen v 81. in 13., je izrecno govora samo o podru`nicah *tujih* bank: v nosilnem 8. -lenu; v 14. -lenu, ki opredeljuje vsebino vloge za dodelitev dovoljenja za poslovanje banke; v 15. -lenu, ki definira vrsti in obseg dovoljenj za poslovanje banke in v druge odstavku 51. -lena, ki uzakonja dol`nost predlo`itve poslovnega poro-ila mati-ne banke.

Tako bi banke s sede`em v RS lahko ustanovile podru`nico v RS z analogno uporabo dolo-il ZBH o podru`nici tuje banke in nujno tudi z uporabo dolo-il ZGD. Hkratna uporaba dolo-b omenjenih zakonov je lahko problemati-na. Med ureditvijo podru`nice v ZGD in ZBH namre~ obstoji pomembna razlika: skladno s prvim podru`nica nima lastne pravne subjektivitete (drugi odstavek 31. -lena ZGD), po drugem jo ima (prvi odstavek 8. -lena

ZBH). Odgovor na vpra{anje, katerega od obeh zakonov bi uporabili kot pravno podlago za dolo-itev (lastne) pravne osebnosti podru`nice, ni enostaven. Problem povzro-a zanimiv vsebinski in -asovni odnos med ZGD in ZBH.

Splo{na pravna teorija u-i, da se v primeru kolizije predpisov istega hierarhi-nega nivoja uporabita pravili, da kasnej{i predpis razveljavi prej{nega, *lex posterior derogat legi priori* in da specialnej{i prevlada nad splo{nej{im, *lex specialis derogat legi generali*. Oba od zadevnih predpisov, ZGD in ZBH, sta zakona, v piramidi predpisov torej na isti stopnji. V primeru kolizije med hierarhi-no ni`jim (npr. uredba) in hierarhi-no vi{jim (npr. zakon) predpisom vedno prevlada slednji. Pojem kolizije lahko opredelimo kot neskladje, odsotnost jasnih in nedvoumih dolo-il oziroma nepopolno urejanje materije v splo{nem predpisu. ^eprav se pravili uporabljata za katerekoli predpise istega hierarhi-nega nivoja, bom v nadaljevanju, tudi zato ker sta predmet analize ZGD in ZBH, namesto besede predpis uporabljal besedo zakon.

Pri uporabi pravila, da kasnej{i zakon razveljavi prej{nega, je potrebno dolo-iti -asovno to-ko za-etka veljavnosti posameznega zakona. Osnovni tekst ZBH je bil objavljen v Uradnem listu RS {t. 1/91-I, veljati je za-el na dan objave (92. -len) dne 25.06.1991, z upo{tevanjem brijonskega moratorija 08.10.1991. Prvotno besedilo ZGD je bilo objavljeno v Uradnem listu RS {t. 30/93 z dne 10.06.1993, *vacatio legis* trideset dni. ^e upo{teveno za-etek veljavnosti prvotnega besedila je popolnoma jasno, kateri od zakonov je mlaj{i in zato prevlada: ZGD. Po sprejemu osnovnega besedila zakoni do`ivljajo tudi spremembe. Glede tega nista niti ZGD niti ZBH nikakr{ni izjemi. Oba sta bila dvakrat novelirana: spremembe ZGD so bile objavljene v UI RS {t. 29/94 in 82/94, spremembe ZBH pa v UI RS {t. 38/92 in 46/93. Vpra{anje, ki se zastavlja je, ali in kako se kasnej{e spremembe osnovnega teksta zakonskega besedila upo{tevajo pri dolo-itvi, kateri od obeh je starej{i in posledi-no derogiran s strani kasnej{ega zakona. Po eni strani sprememb zakonov ni mogo-e preprosto ignorirati. Po drugi pa je verjetno nesprejemljivo stali{-e, da objava in za-etek veljavnosti sprememb zakona "pomladi" tudi nespremenjen del zakonskega besedila; da se zaradi vsake, {e tako majhne, spremembe besedila domneva, da je zakonodajalec na novo sprejel celoten zakon. To preprosto ni res, saj nespremenjen tekst velja `e pred spremembami. Resno upo{tevanje gornje domneve bi bilo mogo-e le ob predpostavki, da bi zakonodajalec ob vsaki spremembi besedila zakona najprej razveljavil celoten zakon in ga nato vsega, s spremembami in dopolnitvami vred, na novo sprejel.

Pod to predpostavko bi se ZBH od za-etka veljavnosti svojih drugih sprememb iz UI RS {t. 46/93 do pri-etka veljavnosti prvih sprememb ZGD iz UI RS {t. 29/94 prelevil v mlaj{i zakon; od te zadnje -asovne to-ke pa bi bil *vis-a-vis* ZGD zopet starej{i zakon.

Spremembe zakona veljajo od datuma njihove uveljavitve, nespremenjen tekst pa od dne uveljavitve prvotnega besedila. Po mojem mnenju je zato smiselna slede-a re{itev: ker se morebitna kolizija ponavadi nana{a na konkreten problem, so relevantne, ne zakon kot celota, ampak samo tiste dolo-be oziroma -leni zakonov, ki konkretno vpra{anje urejajo. Pri dolo-itvi kateri od zakonov je kasnej{i se torej upo{teva pri-etek veljavnosti relevantnih -lenov, ki sta (so) si v koliziji. V konkretnem primeru obstoji neskladje med dolo-ili ZGD in ZBH glede pravne subjektivitete podru`nic. Ob predlaganem na-inu upo{tevanja pravila *lex posterior derogat legi priori* bi prevladala dolo-ba ZGD, ki podru`nicam ne podeljuje lastne pravne subjektivitete.

Drugo pravilo, da specialni zakon derogira splo{nega, postre`e z druga-no re{itvijo. Status podru`nice je imanentno statusnopravni problem. Brez dvoma je temeljni in najsplo{nej{i zakon, ki ureja statusno pravo gospodarskih subjektov ZGD. Tako je ZBH na tem podro-ju specialen predpis, ki lahko dolo-ena statusna vpra{anja ureja druga-e: podru`nicam tujih bank je ZBH podelil lastno pravno osebnost. Vendar dolo-itev specialnosti oziroma

generalnosti zakona ni vedno tako jasno in preprosta. V večini primerov je lažje določiti, kateri od zakonov je kasnejši.

Zaradi specialnosti (primerjaj: pojem gospodarske družbe je širši od pojma banke) v skladu s pravilom *lex specialis derogat legi generali* določba ZBH glede tega konkretnega vprašanja derogira določbo ZGD. Omenjeno navedeno ni neproblematično. Ureditev v specialnem zakonu lahko derogira temeljna izhodišča in navedena uzakonjena v splošnem. Verjetno norme posebnega ne smejo biti v nasprotju s kogentnimi normami splošnega zakona. Podrobneje se v problematiko kogentnosti oziroma dispozitivnosti norm ne bom spuščal, saj bi to presegalo vsebino in obseg priporočene naloge.

Gornja izvajanja so nas privedla do kolizije med interpretacijskima praviloma. V pravno urejeni in dosledni družbi do kolizije med navedenoma ne bi prihajalo, saj bi se vedno najprej sprejel splošni, šele nato specialni predpis. V primeru neskladja med določbami zakonov bi bil *lex specialis* vedno hkrati tudi *lex posterior*, *lex generalis* pa *lex prior*. Tako bi z uporabo kateregakoli od pravil interpretacije prišli do enakega zaključka.

Vendar v praksi prihaja do kolizije med obravnavanima interpretacijskima praviloma; nazoren primer predstavlja sprejem in začetek veljavnosti ZGD in ZBH. Teoretično so možne naslednje situacije:

- a) v primeru prirejenega, enakovrednega odnosa med obema praviloma interpretacije bi bili položaji, podobni konkretnemu problemu odnosa med ZGD in ZBH glede statusa podružnice nerešljivi, zato lahko to možnost takoj zavrnamo;
- b) realnejša možnost je odnos nadrejenosti oziroma podrejenosti med interpretacijskima praviloma: prevlada navedena *lex posterior* ... ali pa prevlada navedena *lex specialis* .... Argument pravne varnosti govori v prid prvi rešitvi. Tudi sama ugotovitev, kateri od zakonov je kasnejši, je preprostejša od določitve lastnosti specialnosti in splošnosti posameznega zakona.

5. PODRUŽNICA BANKE, PREDLOG ZBan

Podružnica tuje banke je v predlogu Zakona o bančništvu urejena v prvem oddelku 4. etrtega poglavja, členi 38 do 40. Predlog zakona določa podružnico kot edino obliko, v okviru katere lahko tuja banka opravlja finančne storitve na ozemlju RS. Za ustanovitev podružnice se zahteva pridobitev dovoljenja Banke Slovenije. V predlogu zakona je določen tudi način zagotavljanja varnega in skrbnega poslovanja podružnice. Prvi oddelek 4. etrtega poglavja predloga ZBan pa govori o statusu podružnice. Druga je pri predstavitvi tuje banke. Drugi odstavek 41. člena predloga ZBan določa, da predstavitelj tuje banke ni pravna oseba. Na podlagi tega določila bi lahko a contrario sklepali, da podružnica ima lastno pravno subjektiviteto. Vendar moramo problem statusa podružnice tuje banke rešiti z analizo Zakona o gospodarskih družbah. Predlog ZBan v 13. členu namreč določa, da se za banke uporabljajo določbe ZGD, ki veljajo za delniška družba, če s tem zakonom, t.j. ZBan, ni drugače določeno. Omenjeni člen se nahaja v drugem poglavju z naslovom Statusne določbe, zato ni dvoma, da napotilo na uporabo ZGD velja za v predlogu ZBan neurejeno vprašanje statusa podružnice. Ni sporno, da pojem banke obsega tako tuje in domače banke kot tudi njihove različne pravnoorganizacijske oblike. Pogoji drugačne določenosti obsega tudi neurejanje določenega problema oziroma vprašanja v ZBan. Nekaj dodatnih pojasnil pa terja besedna zveza *določbe ZGD, ki veljajo za delniška družba*. Brez dvoma se to nanaša na celotno 4. etrto poglavje ZGD, členi 169 do 398, z naslovom Delniška družba. Nikakor pa niso to edina določila, ki jih zajema analizirana sintagma. Če gramatikalna razlaga govori v prid tej trditvi, saj 13. člen predloga ZBan ne uporablja diktije

"... poglavje o delni{ki dru`bi ..." ali pa "... dolo-be ZGD, ki veljajo izklju-no za delni{ko dru`bo ..." in podobno. Poleg tega ZGD v 7. -lenu izrecno dolo-a, da dolo-be celotnega prvega dela tega zakona, t.j. -leni 1 do 76, veljajo za vse dru`be, -e v drugih delih tega zakona posamezna vpra{anja niso druga-e urejena. Namen 7. -lena ZGD je v racionalnosti: dolo-ila, ki so skupna vsem dru`bam naj se ne ponavljajo v poglavjih, ki urejejo posamezne od njih. Tako ves prvi del ZGD velja tudi za delni{ko dru`bo, kar skladno s 13. -lenom ZBan pomeni, da velja tudi za banke, doma-e in tuje. Za na{a izvajanja je to pomembno, saj je 31. -len ZGD, ki govori o podru`nici, uvr{-en v prvi del zakona.

Do podobnega rezultata se lahko dokoplujemo tudi po drugi poti. Prvi odstavek 2. -lena predloga ZBan dolo-a, da je banka *delni{ka dru`ba*, ki je pridobila dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje ban-nih storitev. Delni{ka dru`ba je urejena v ZGD, zato se za banke v odsotnosti druga-nega urejanja v predlogu ZBan uporabljajo tudi dolo-ila ZGD, ki se nana{ajo na delni{ko dru`bo. Uporaba dolo-b ZGD tako ne izhaja samo iz izrecnega dolo-ila 13. -lena predloga ZBan, vendar zaradi jasnosti in nedvoumnosti zadevni -len ni odve-.

Predlog ZBan definira pojem banke (prvi odstavek 2. -lena), ne opredeli pa razlikovalnega znaka med doma-o in tuju banko. Odgovor je za to potrebno poiskati v ZGD. Pojem tuje dru`be je definiran v prvem odstavku 559 -lena. Skladno s to dolo-bo lahko zaklju-imo, da je sede` banke iskana razlika: tuja ga ima zunaj meja RS. Pojem tuje dru`be obsega tudi tujo banko, zato so za podru`nico tuje banke relevantne tudi dolo-be drugega oddelka desetega poglavja ZGD, ki govori o podru`nici tujega podjetja.

Ob poznavanju in upo{tevanju 13. -lena predloga ZBan postane s stali{-a neurejanja statusa podru`nice tuje banke na prvi pogled zavajajo-a dolo-ba drugega odstavka 41. -lena ZBan utemeljena in sistemsko pravilna. ZGD ne pozna instituta predstavnitva dru`be, zato je nujno, da se institut predstavnitva tuje banke v celoti uredi v ZBan, kar obsega tudi re{itev vpra{anja njegove pravne osebnosti.

Za zaklju-ek podajam shematski prikaz razli-nih pravnoorganizacijskih nivojev gospodarskih dru`b, s posebnim poudarkom na bankah, kot jih predvideva veljavna ter predlog bodo-e zakonodaje:

	<i>naziv</i>	<i>pr. osebnost</i>	<i>obseg poslovanja</i>
--	--------------	---------------------	-------------------------

ZGD

1.	podru`nica, <i>branch</i>	ne	isto kot gosp. dru`ba
2.	gospodarska dru`ba	da	vse kar ni z zakonom prepoved.

ZBH

1.	poslovna enota, predstavnitvo tuje banke v RS	ne	ne ban-nih poslov; skladno z dovoljenjem BS in pooblastili vpisanimi v SR
2.	podru`nica tuje banke v RS	da	ban-ne posle; skladno z dovoljenjem BS
3.	banka	da	ban-ne posle; skladno z dovoljenjem BS

Predlog ZBan

1.	predstavništvo tuje banke	ne	nobene pridobitne dejavnosti; zgolj informacije o dejavnosti tuje banke; dovoljenje BS
2.	podružnica tuje banke v RS	ne	skladno z dovoljenjem BS
3.	podružnica dom. banke v tujini	ne	skladno z dovoljenjem BS
4.	banka	da	ban-ne posle; skladno z dovoljenjem BS

Splošno

1.	predstavništvo	ne	ne pridobitne dejavnosti
2.	podružnica, <i>branch</i>	ne	isto kot gosp. družba
3.	odvisna družba, <i>subsidiary</i>	da	isto kot gosp. družba
4.	gospodarska družba	da	vse razen zak. prepoved.

SEZNAM UPORABLJENIH VIROV:

1. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS št. 30/93, 29/94 in 82/94)
2. Zakon o sodnem registru (Uradni list RS št. 13/94)
3. Zakon o bankah in hranilnicah (Uradni list RS št. 1/91-I, 38/92 in 46/93)
4. predlog Zakona o ban-ničtvu, prva obravnava (Poročevalec št. 26/96)
5. Zakon o gospodarskih prestopkih (Uradni list SFRJ št. 4/77, 36/77, 14/85, 10/86, 74/87, 57/89, 3/90 in Uradni list RS št. 17/91-I, 66/93 ter 13/95)
6. Zakon o prekrških (Uradni list SRS št. 25/83, 36/83, 42/85, 2/86, 47/87 in Uradni list RS št. 10/91, 17/91-I, 13/93, 66/93 in 36/96)
7. Zakon o sodi-ih (Uradni list RS št. 19/94 in 45/95)
8. Zakon o gospodarskih družbah s komentarjem, dr. Marijan Kocbek in drugi, založba GV, Ljubljana 1993
9. Black' Law Dictionary, Henry Campbell Black, M. A., sixth edition, 1990, West Publishing Co.